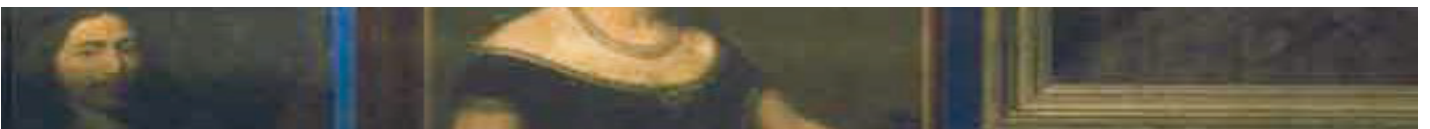
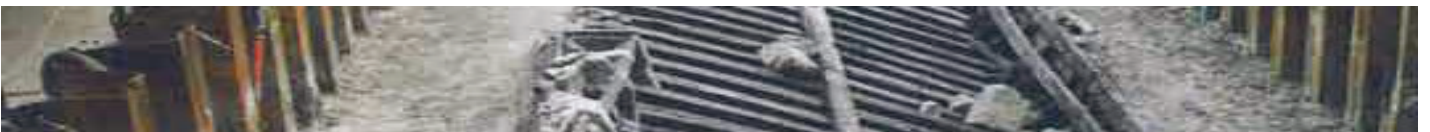

Erfgoedinspectie
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

De staat van de rijkscollectie Paleis Het Loo

Inhoud

Samenvatting—5

1 Inleiding—7

1.1 Context van het onderzoek—7

1.2 Kader—7

1.3 Leeswijzer—7

2 Organisatie—9

2.1 Profiel Paleis Het Loo—9

2.2 Sturing en beleid—9

2.3 Financiële en facilitaire middelen—10

2.4 Personele organisatie—10

2.5 Kwaliteitszorg—10

3 Registratie—13

4 Beheer en behoud—17

5 Veiligheid—21

6 Zichtbaarheid—21

7 Administratieve organisatie—25

8 Bijlage—27

8.1 Werkwijze inspecties—27

8.2 Inspectie Paleis Het Loo—28

Colofon—29

Samenvatting

Context en kader inspectie

Op 4 en 9 juli 2014 heeft de Erfgoedinspectie een inspectie uitgevoerd bij Paleis Het Loo, met een aanvullend gesprek op 3 december 2014. Deze inspectie is onderdeel van de uitvoering van een meerjarig onderzoeksprogramma naar het beheer en behoud van de rijkscollectie.

Het kader voor de inspectie is de Regeling materieelbeheer museale voorwerpen 2013 en de beheersovereenkomsten met de verzelfstandigde rijksmusea. Op basis van dit kader richt het toezicht zich op de taken registratie, beheer en behoud, veiligheid en zichtbaarheid van de rijkscollectie en de administratieve organisatie. Bij de inspectie is ook gekeken naar de randvoorwaarden voor een goed beheer van de rijkscollectie, zoals organisatie en beleid, kwaliteitszorg en beschikbare middelen. Deze samenvatting gaat eerst in op deze rand voorwaardelijke onderwerpen en sluit af met de inhoudelijke beheertaken.

Organisatie

Sturing en beleid

In de laatste jaren maakt het museum een vernieuwingsslag door op veel terreinen. Er zijn plannen voor een nieuw depot dat medio juli 2016 moet zijn ingericht en voor een grote renovatie in het museum sinds 30 jaar (periode 2018-2020). Op korte termijn worden veel plannen ter verbetering van het collectiebeheer ontwikkeld, in samenhang met de hierboven genoemde plannen. Dit vereist goede coördinatie en afstemming van de vele activiteiten rond behoud en beheer van de collecties en een goede veiligheidszorg. De Erfgoedinspectie spreekt de zorg uit over de veelheid aan plannen en de nog bestaande onduidelijkheid over de realisatie van deze plannen.

Beschikbare middelen

Voor het behoud en beheer van de collectie is € 640.000 gereserveerd, het museum acht dit in redelijke mate voldoende voor de uitvoering van het behoud en beheer en in beperkte mate voor de facilitaire middelen. De kosten voor een nieuw depot komen ten laste van het museum. Bij het Masterplan Groot Onderhoud zal het Rijksvastgoedbedrijf betrokken zijn; de geraamde kosten worden geschat op € 75 miljoen.

In de Monitor 2013-14 is aangegeven dat er voldoende personeel beschikbaar is voor de sturing van behoud en beheer, maar niet voor de uitvoering. Per 1 januari 2013 was 9.08 fte beschikbaar, alsmede vier externe werknemers. Daarnaast zijn op dit moment zes vrijwilligers actief voor behoud en beheer.

Kwaliteitszorg

Het museum werkt voor collectiemanagement conform de richtlijnen van ISO en SPECTRUM-N en er vinden periodiek audits plaats op collectiebeheer (de laatste was in december 2014). De vastlegging van een aantal procedures is nog in bewerking. Het museum is sinds 15 oktober 2014 geregistreerd in het Museumregister.

Uitvoering beheer en behoud rijkscollectie

Het museum heeft in de afgelopen jaren aanzienlijke voortgang geboekt om de registratieachterstanden weg te werken. De steekproef toonde aan dat in 7% van de

getrokken voorwerpen geen registratie voorkomt in TMS. De registratiekwaliteit van de basisgegevens is hoog.

Voor de achterstanden die er nog zijn bij een aantal collectieonderdelen, moet een stappenplan worden opgesteld om deze weg te werken.

Er is een aanvang gemaakt met het opstellen van procedures voor onder andere conservering en restauratie, digitale objectregistratie, schoonmaken van de depotruimtes en pest control.

Er is nog geen meerjarenplan voor Conservering.

De Erfgoedinspectie doet de volgende aanbevelingen:

- Werk de laatste achterstanden in (digitale) registratie van collectiegegevens weg en verbindt hieraan een termijn.
- Ontwikkelen van een beleid voor duurzame digitale toegankelijkheid.
- Zorgvuldige voorbereiding van de verschillende collectiebewegingen bij de inhuizing in een nieuw depot en de renovatieplannen van het museum. Daarvoor moet een plan van aanpak worden opgesteld met depoteisen en een procedure voor de inhuizing en de verschillende collectiehandelingen, inclusief taken en verantwoordelijkheden, een plan om de conditie (inclusief pest control) van de voorwerpen in kaart te brengen en zo nodige behandeling.
- Ontwikkelen van een meerjarenplan Conservering en opnemen van procedures voor conservering en restauratie en alle zaken die met behoud van de collectie te maken hebben. Dit in vervolg op het reeds opgestelde restauratie-jaarwerkplan voor 2015.

1 Inleiding

1.1 Context van het onderzoek

De Erfgoedinspectie voert een meerjarig onderzoeksprogramma uit naar het beheer en behoud van de rijkscollectie door museale en niet-museale instellingen. Twee deelonderzoeken bij de niet-museale instellingen hebben geleid tot publicaties in 2011 en 2012¹. Vanaf 2013 vindt een onderzoek plaats naar de museale instellingen die rijkscollectie beheren. Publicatie van het rapport is voorzien in 2015. Ook publiceert de Erfgoedinspectie in het kader van het werkprogramma 2015-2016 een eindrapport over 'de staat van het beheer en behoud van de rijkscollectie', gebaseerd op de gepubliceerde deelonderzoeken.

1.2 Kader

Het kader voor de inspectie is de Regeling materieelbeheer museale voorwerpen 2013². De grondslag voor deze regeling is de Comptabiliteitswet 2001. In de regeling stelt de minister van OCW regels voor het beheer van museale voorwerpen die aan het Rijk toebehoren of zijn toevertrouwd. Dit betreft regels voor registratie, beheer en behoud, veiligheid en zichtbaarheid van de collectie en de administratieve organisatie. Ook de beheersovereenkomsten met verzelfstandigde rijksmusea zijn een kader voor de inspecties.

Daarnaast wordt bij de inspectie gekeken naar de randvoorwaarden voor een goed beheer van de rijkscollectie, zoals aansturing en beleid, beschikbare middelen en kwaliteitszorg.

1.3 Leeswijzer

De bevindingen van de inspectie zijn te vinden in de hoofdstukken 3 t/m 7. Hoofdstuk 3, Organisatie, gaat in op de randvoorwaardelijke aspecten voor het collectiebeheer. In de daaropvolgende hoofdstukken komen achtereenvolgens registratie, beheer en behoud, veiligheid, zichtbaarheid en administratieve organisatie aan bod. In de bijlage is de werkwijze van de inspectie toegelicht en zijn gehanteerde bronnen vermeld.

¹ De staat van de rijkscollectie deel 1: Rijkscollectie bij departementen en colleges (2011). De staat van de rijkscollectie deel 2: Rijkscollectie bij buitenlandse posten en buitendiensten (2012)

² Staatscourant nr.26235 17 december 2012

2 Organisatie

2.1 **Profiel Paleis Het Loo**

Paleis Het Loo is het enige volledig ingerichte paleis in Nederland dat voor publiek is opengesteld. Het is een 17de eeuwse ensemble van paleis, tuinen en historische opstallen waar zich collectieonderdelen bevinden. De collectie-omvang wordt door het museum geschat op 160.000 objecten en in de collectie ligt de nadruk op de 19de-20^e eeuw. 50% van de collectie wordt tot de A-categorie gerekend (Deltaplan-categorisering). Het museum toont de relatie met het Huis Oranje-Nassau, in relatie tot de Nederlanden en de ontwikkelingsgeschiedenis van (inter)nationale decoratiestelsels.

Tot de rijkscollectie behoren de collecties die bij de overdracht van Paleis Het Loo aan de Staat in het paleis achterbleven, stukken die door het museum sindsdien zijn verworven (overgenomen uit andere Nederlandse paleizen, museale aankopen, schenkingen door de in 1972 opgerichte Stichting 't Konings Loo, andere schenkingen en langdurige bruiklenen, de collectie van de Geschiedkundige Vereniging Oranje-Nassau en de collectie van de Stichting tot Instandhouding van het Museum van de Kanselarij der Nederlandse Orden). Daarnaast is er de Bouwhistorische collectie Paleis Het Loo (objecten en documentatiemateriaal) en het Restauratiearchief (over de bouw- en inrichtingsgeschiedenis), onder verantwoordelijkheid van de bibliotheek.

Het museum staat voor ingrijpende veranderingen sinds de opening in 1984 met plannen voor groot onderhoud: verwijderen van asbest in het museum en zijvleugels en vervangen van onder meer klimaatbeheersings- en beveiligingsinstallaties. Daarnaast heeft het museum plannen voor een nieuw depot waar per 1 juli 2016 de collectie die zich nu nog in 49 depots bevindt, zal zijn ingehuisd. In de afgelopen jaren is geïnvesteerd in een nieuwe entree met een ondergronds textieldepot (2011-12). De renovatie van de tuin duurt tot mei 2015.

Belangrijke partners van het museum zijn naast andere musea, buitenplaatsen en vakgroepen als de Association of European Royal Residences (ARRE), de Dienst Koninklijk Huis, de Stichting 't Konings Loo, de Stichting tot instandhouding Museum van de Kanselarij der Nederlandse Orden, de Koninklijke Verzamelingen, de Stichting Historische Verzamelingen van het Huis Oranje-Nassau en de Stichting Archief van het Huis Oranje-Nassau en de Geschiedkundige Vereniging Oranje-Nassau. Het museum heeft ca. 700 Vrienden.

2.2 **Sturing en beleid**

De Stichting Paleis Het Loo Nationaal Museum (PHL) is verantwoordelijk voor het collectiebeheer. De directie bestaat uit een algemeen directeur en een zakelijk adjunct-directeur.

Het behoud en beheer van de collectie is beschreven in het Collectieplan Paleis Het Loo (september 2013). In dit plan zijn de missie/visie van het museum beschreven, alsmede de collectie op hoofdlijnen, het gebruik van de collectie en actiepunten. In de bijlagen zijn de collectieprofielen opgenomen en een update van het strategisch plan om registratieachterstanden weg te werken. Het museum hecht veel waarde

aan dit laatste, alsmede aan een duurzame bewaring van de collectie en betere depotfaciliteiten.

De museale collectie groeit ieder jaar met aanwinsten. Het museum heeft de laatste jaren een terughoudend beleid ontwikkeld in het accepteren van schenkingen en legaten; voorwerpen moeten onder andere passen in de collectieprofielen en doelstellingen van het museum, van betekenis zijn voor PHL als ensemble en een lacune opvullen. Het museum hanteert hiervoor meetbare criteria (onder meer ijk-, symbool- en schakelwaarde). De bibliotheekcollectie is statisch en groeit in principe niet meer.

De Raad van Toezicht bestond in 2013 uit zeven personen. De leden van de Raad verrichten hun werkzaamheden voor het museum met inachtneming van de Code Cultural Governance.

2.3 Financiële en facilitaire middelen

Het jaarlijks budget van het museum bedraagt volgens de Monitor Erfgoedinspectie 2013-14 ruim € 16 miljoen. Voor behoud en beheer van de collectie is hiervan € 640.000 gereserveerd. Het museum geeft in de Monitor aan dat dit in redelijke mate voldoende is voor de uitvoering van het behoud en beheer en in beperkte mate voor de facilitaire middelen (heeft betrekking op de huidige depotsituatie). De kosten voor een nieuw depot komen ten laste van het museum.

2.4 Personele organisatie

De afdeling Collectiemanagement, waaronder behoud en beheer vallen, wordt aangestuurd door de zakelijk adjunct-directeur. Het hoofd Collectiemanagement is eindverantwoordelijk voor het behoud van de collectie; de teamleider Collectiebeheer is verantwoordelijk voor het (administratieve) beheer van de collectie.

Volgens de Monitor 2013-14 is er voldoende personeel beschikbaar voor de sturing van behoud en beheer, maar niet voor de uitvoering. Op 1 januari 2013 was 9.08 fte beschikbaar voor behoud en beheer en vier externe werknemers. Op projectbasis worden extra mensen ingehuurd voor bepaalde werkzaamheden.

Er zijn ca. 200 vrijwilligers actief voor het museum; hiervan zijn er zes werkzaam op het gebied van behoud en beheer.

2.5 Kwaliteitszorg

Het museum werkt voor collectiemanagement conform de richtlijnen van ISO en SPECTRUM-N. In het museum wordt gewerkt volgens de richtlijnen van de Ethische Code voor Musea (opgenomen in het personeelshandboek), richtlijnen van de RCE (zoals voor licht, het schrijven van een collectieplan, collectiewaardering) en ontwikkelt het museum eigen procedures voor diverse deelgebieden. De vastlegging van een aantal procedures, zoals voor objectregistratie en bruiklenen is nog in bewerking.

Conclusies

- In de organisatie, het (collectie) beleid en de beschikbare middelen zijn bij de inspectie geen tekortkomingen vastgesteld die een groot risico vormen voor het collectiebeheer.
- In de laatste jaren maakt het museum een vernieuwingsslag door op veel terreinen, die positieve gevolgen heeft voor behoud en beheer, zoals de

plannen voor een nieuw depot, de ontwikkeling van procedures op gebied van collectiemanagement en de plannen voor groot onderhoud.

- Wel is het zo dat op korte termijn veel plannen ter verbetering van het collectiebeheer worden ontwikkeld in een relatief korte tijdspanne. Hierin zit een risico. Het is van belang om het overkoepelende samenhangende geheel goed te bewaken, alsmede om voldoende ruimte in het tijdpad in te bouwen om risico's voor de collecties te voorkomen. De Erfgoedinspectie spreekt de zorg uit over de veelheid aan plannen en de onduidelijkheid over de realisatie van deze plannen.

Aanbevelingen

- Opstellen van een samenhangend en gefaseerd activiteitenplan voor het nieuwe depot en het Masterplan grote renovatie. Daarbij moet er goede coördinatie en afstemming zijn van de activiteiten rond behoud en beheer en de veiligheid voor de collectie.
- Vaststellen van procedures voor registratie en conservering van de collectie.

3 Registratie

Een volledige en geautomatiseerde registratie van museale voorwerpen en een periodieke controle op de aanwezigheid op de geregistreerde verblijfplaats moet voorkomen dat voorwerpen vermist raken. Registratie van verwerving, vermissing, verlies, beschadiging of vernietiging van museale voorwerpen is voorwaarde voor een actueel inzicht in de omvang van de rijkscollectie, de eigendomssituatie en bijzonderheden over de staat van de rijkscollectie.

Bevindingen

Algemeen

De omvang van de collectie is geschat op ca. 160.000 voorwerpen, maar zal volgens het museum hoger uitvallen wanneer de gehele collectie is gecontroleerd. Dit heeft onder meer te maken met vondsten bij controle van de depots en andere tellingen van bijv. de losse onderdelen in de deelcollecties Stallen, Foto's, Prentbriefkaarten en Orde- en onderscheidingstekenen. In de Monitor 2013-14 heeft het museum aangegeven dat 98% van de collectie is geregistreerd; de restcategorie van 2% bevat vooral administratieve vervuiling (zoals dubbele inventarisnummers voor eenzelfde object of voorwerpen zonder fysiek inventarisnummer, maar die wel geregistreerd zouden kunnen zijn); het museum verwacht dat van deze onduidelijke situatie bij de controle van alle registratiegegevens (voor de inhuizing naar het nieuwe depot in de loop van 2016) een beter beeld zal worden verkregen en dan ook kan worden opgelost.

In het geautomatiseerde systeem TMS zijn 89.513 records opgenomen (opgave 16-6-2014). De museale voorwerpen die nog niet zijn ontsloten via TMS, zijn geïnventariseerd via inventariskaarten en -boeken.

De bibliotheekcollectie bestaat uit ca. 12.000 voorwerpen die via Adlib en inventariskaarten zijn ontsloten. Een deel van de bibliotheekcollectie (de archiefcollectie van het museum van voor de verzelfstandiging vanaf 1971) zal worden overgebracht naar het Gelders Archief, met uitzondering van het bruikleenarchief.

Bevindingen tijdens inspectie

Tijdens de inspectie is vastgesteld dat het museum een aanzienlijke inhaalslag heeft gemaakt om de grote registratieachterstanden die bij de laatste inspectie in 2008 zijn vastgesteld (inclusief gebrek aan eenduidige en centrale registratie), weg te werken.

Voorts bleek tijdens de inspectie dat de registratiekwaliteit van de museale voorwerpen hoog is (objectnaam, titel, beschrijving, materiaal, afmetingen, datering, vervaardiger en standplaats); dit komt overeen met de analyse door de RCE uit DiMCoN.

In 80% van de gevallen was tijdens de steekproef een afbeelding aanwezig; dit komt overeen met de gegevens uit de Monitor 2013-14 van de Erfgoedinspectie. Volgens de gegevens uit DiMCoN is in TMS voor 68% een digitale afbeelding aanwezig.

Tijdens de inspectie is vastgesteld dat in 87% van de gevallen de eigendom/juridische status bekend is en dat de verwervingsmethode en van wie een voorwerp is verworven, bekend is; alleen de verwervingsdatum is minder goed

aangegeven, maar deze is in de meeste gevallen wel te herleiden uit aankoopnota's of via schenkingsaktes.

Alle objecten werden teruggevonden; twee van de 30 voorwerpen waren niet geregistreerd in TMS.

Uit de DiMCoN gegevens bleek dat in 74% van de registraties (73.280 voorwerpen) in TMS de fysieke staat is aangegeven (goed, redelijk, matig, slecht); bij de steekproef werd dit in 70% van de gevallen teruggevonden. 21 van de 30 voorwerpen zijn voorzien van een (minimale) conditiebeschrijving; tijdens de inspectie zijn geen grote onvolkomenheden gevonden in de fysieke staat. Bij de voorwerpen in het Zaadhuis (de historische plantencollectie) zijn 215 voorwerpen voorzien van een minimale conditiebeschrijving.

Achterstanden

De grootste registratie-achterstanden bij de museale voorwerpen zijn bij de collectieonderdelen Stallen, Foto's en Orde- en onderscheidingstekenen. De achterstanden worden door het museum onderkend, evenals acties voor het oplossen van de achterstanden.

Bij de stallencollectie betreft dit de nog onduidelijke juridische status (eigendom van museum, leden van het Koninklijk Huis, Koninklijk Staldepartement of Staat der Nederlanden), de daarmee gepaard gaande verantwoordelijkheid voor registratie en conservering en de evt. overdracht aan het museum. De verschillende partijen zijn hierover in gesprek.

De achterstanden bij de Fotocollectie bestaan uit de collectie fotoalbums die per album wel zijn beschreven, maar nog niet op niveau van individuele foto's. Daarnaast is er nog een collectie RVD-foto's en prentbriefkaarten die nog moeten worden geïnventariseerd. Deze achterstand wordt met hulp van vier vrijwilligers weggewerkt.

De omvang van de collectie Orde- en onderscheidingstekenen is berekend op 25.500 voorwerpen, waarvan ca. 12.000 voorwerpen zijn opgenomen in TMS. Het vereist specialistische kennis om de voorwerpen te beschrijven en deze kennis is buiten het museum nagenoeg niet aanwezig in Nederland. Geconstateerd is dat er geen sluitende registratie is met controle van de inventarisboeken en dat onderdelen in de loop der jaren verspreid zijn geraakt in het depot. Een ander probleem vormt de uitstaande bruiklenen (ca. 1.000 voorwerpen) van voor 1984. Veel instellingen bestaan niet meer en in de bruikleenovereenkomsten is sprake van 'ter beschikking gesteld aan'; onduidelijk is welke juridische betekenis dit heeft en of een overdracht indertijd rechtmatig was. Het museum werkt aan een plan voor controle van deze bruiklenen. Het kost veel tijd om zaken uit te zoeken en het museum schat dat het 3-4 jaar kost om de achterstanden weg te werken. Gezien de vele geplande activiteiten heeft het wegwerken van de achterstanden van de collectie Orde- en onderscheidingstekenen volgens het museum niet de hoogste prioriteit.

Alhoewel de gehele bibliotheekcollectie is ontsloten en geïnventariseerd, zijn de grootste (digitale) registratieachterstanden bij het geschreven bronnenmateriaal (1.500 voorwerpen, alleen op inventariskaarten) en de pamfletten (3.500 voorwerpen, onvoldoende kwalitatief geregistreerd).

Overige bevindingen

PHL nam deel aan het onderzoek *Museale Verwervingen vanaf 1933* en publiceerde haar bevindingen op de bijbehorende website. Ondanks dit onderzoek is het museum recent geconfronteerd met twee voorwerpen die een besmette WOII-

herkomst bleken te hebben (een schilderij en twee onderdelen van een Meissenservies, die geen deel uitmaakten van het gevolgde onderzoek). Dit is aanleiding voor het museum om de herkomst van een aantal collectieonderdelen, met behulp van externe onderzoekers, op korte termijn nogmaals te controleren op voorwerpen die zijn aangekocht in de periode 1933-heden.

Jaarlijks ontvangt PHL ca. 700 inkomende bruiklenen voor tijdelijke tentoonstellingen en presentaties. Daarnaast ontvangt PHL jaarlijks een klein aantal nieuwe permanente bruiklenen. Een groot deel van de vaste collectie van PHL bestaat uit permanente bruiklenen van onder andere musea, de RCE, de Koninklijke Verzamelingen, de Geschiedkundige Vereniging Oranje-Nassau en de Stichting tot Instandhouding van het Museum van de Kanselarij der Nederlandse Orden. Aan de hand van het (nieuw) geformuleerde verzamelbeleid zal worden onderzocht welke langdurige bruiklenen kunnen worden geretourneerd aan de eigenaren op het moment van uithuizing van de collecties ten behoeve van het nieuwe depot en de voorbereiding van het Masterplan. Alle collectiebewegingen zullen dan moeten worden geregistreerd.

Het museum ontwikkelt beleid voor digitale duurzaamheid van het informatiebeheer (digitale ontsluiting van de collectie en ontsluiting via de website/beeldbank). Een beleidsplan wordt in de loop van 2015 verwacht.

Conclusies

- Het museum heeft in de afgelopen periode aanzienlijke voortgang geboekt om de registratieachterstanden weg te werken. De registratiegraad lijkt goed, maar de situatie rond aantallen (schatting van 160.000 voorwerpen) en achterstanden in registratie is nog niet geheel in kaart is gebracht, waardoor hier geen sluitende uitspraak kan worden gedaan. De registratiekwaliteit van de basisgegevens is hoog. Ook heeft het museum in 90% van de gevallen in de registratie opgenomen wanneer de laatste controles plaats hebben gevonden op standplaats en conditie. In 20% van de getrokken voorwerpen in de steekproef is nog geen afbeelding aanwezig.
- De achterstanden die er nog bij een aantal collectieonderdelen zijn, worden door het museum onderkend. Bij de collectie Orde- en onderscheidingstekenen wordt een risico gezien vanwege de vereiste specialistische kennis. De onduidelijke juridische status van de Stallencollectie blijft een probleem om vooruitgang te kunnen boeken bij registratie en conservering van deze deelcollectie.

Aanbevelingen

- Werk stapsgewijs, in vervolg op het strategische plan, de laatste achterstanden weg; in het stappenplan moet zijn aangegeven
 - hoe de resterende registratieachterstand kan worden ingelopen, wat daarvoor nodig is, gekoppeld aan een tijdpad
 - het beleid voor digitale registratie van de collectiegegevens
 - de aanpak met betrekking tot verduidelijking van de juridische status en verantwoordelijkheid voor de Stallencollectie.

4 Beheer en behoud

Om ook toekomstige generaties te kunnen laten genieten van de rijkscollectie is het essentieel dat deze door goed beheer behouden blijft. Passende bewaaromstandigheden, controles en het nemen van maatregelen ter verbetering van bewaaromstandigheden en de conditie van de museale voorwerpen zijn hierbij van belang.

Bevindingen

Er is nog geen meerjarenplan voor Conservering. Dit zal worden opgenomen in het Masterplan, waarbij ook de fysieke conditie van de collectie zal worden geregistreerd in TMS. In het Collectieplan heeft het museum aangegeven dat actieve en passieve conservering specifiek gericht zijn op objecten in de opstelling en voor tentoonstellingen en indien er specifieke behoudsproblemen zijn, zoals onherstelbaar verval.

Tijdens de inspectie bleek dat van de 30 getrokken voorwerpen, bij 21 een (minimale) conditiebeschrijving was, gekoppeld aan een datum (bij de helft van de objecten is deze datum ouder dan 10 jaar). Tijdens de inspectie zijn geen grote onvolkomenheden gevonden in de fysieke staat. In DiMCoN is in 74% van de gevallen (73.280 objecten) de fysieke staat aangegeven (goed, redelijk, matig, slecht).

Bij de voorwerpen in het Zaadhuis (de historische plantencollectie) zijn 215 voorwerpen voorzien van een (minimale) conditiebeschrijving.

Iedere vier maanden wordt de collectie gecontroleerd op ongedierte in de depots door een extern bedrijf. Doordat een aanzienlijk deel van de collectie is opgeborgen in het zoldercomplex boven de stallen, is vooral controle op hout borende insecten geïndiceerd bij de meubelcollectie.

In de bibliotheek en in de kluis (ordes en werken op papier) zijn zilvertisjes geconstateerd. Op dit moment worden deze ruimtes niet behandeld tegen zilvertisjes met het oog op de grote ontruiming voor het nieuwe depot en het Masterplan. Met uitzondering van de kluis is het probleem van zilvertisjes wel onder controle volgens het museum.

Doordat de asbestsanering in een aantal ruimtes met voorrang zal worden aangepakt, zal de collectie opgezette dieren ter plaatse worden schoongemaakt en zo nodig behandeld en met andere collectieonderdelen extern worden opgeslagen.

Het museum beschikt over een aanzienlijke categorie voorwerpen (D volgens het Deltaplan) die voor afstoting in aanmerking komt. Er zal een zorgvuldig ontzamelingsbeleid worden opgesteld, dat ter hand zal worden genomen als de werkzaamheden voor de grote renovatie zijn afgerond.

Het museum zal in de toekomst gebruik maken van een tool voor preventieve conservering (ontwikkeld door Château de Versailles en de Universiteit van Turijn) waardoor conditiecontrole van de collectie op het niveau van behoudmedewerker kan plaats vinden in plaats van door een restaurator.

Depotsituatie

Het depot van Paleis Het Loo bestaat uit 49 ruimtes, verspreid over het hele complex (paleis, vleugels en stallen). Het in 2011-12 in gebruik genomen nieuwe textieldepot bevindt zich onder het nieuwe entreegebouw. Het textieldepot bestaat uit één ruimte waar alle textilia is opgeborgen in rolkasten en stellingkasten en een voorportaal waar onderzoek naar de collectie kan worden gedaan. De klimaatbeheersing wordt centraal geregeld en gemonitord door de Technische Dienst.

Met de collectie in de beschikbare andere depotruimtes wordt zo goed mogelijk omgegaan, maar de situatie is onoverzichtelijk en voldoet niet aan de vigerende eisen van klimaat en veiligheid. Streefwaarden zijn een T van 19-23°C en RV van 48-55% met een bandbreedte van 3% per dag.

Het museum heeft klimaatmetingen aan de Erfgoedinspectie verstrekt over de periodes 3-10 februari 2014, 5-12 mei 2014, 4-11 augustus 2014 en 3-10 november 2014 in de ruimtes Bentinckkamer (202), werkkamer Wilhelmina (215), Audiëntiezaal (300), kamer Willem V (335), westvleugel 1^e verdieping (811), bibliotheek (634), binnendepot (528). Deze tonen in alle periodes en alle ruimtes een redelijk stabiele T van rond de 20°C en een schommelende RV met enkele uitschieters (40-50/55% en 51-63% in 811) in een korte periode. In een aantal gevallen is de RV aan de lage kant in vooral de ruimtes 811 en 202; de schimmelgrens wordt nergens bereikt.

De directie heeft gesteld dat voor de aanvang van het masterplan de depots in het paleis leeg moeten zijn, waarbij de betreffende collectie is opgenomen in het nieuwe depot. Aan het programma van eisen wordt gewerkt door een projectgroep. Het museum heeft vooralsnog twee opties die worden uitgewerkt. Zodra de keuze voor een depot is gemaakt, zal begonnen worden aan een plan voor controle van de registratie-, foto- en standplaatsgegevens van ieder object, alsmede aan een grove beschrijving van de conditie en controle op mogelijk ongedierte. Het is de bedoeling dat dit wordt gedaan vóór overbrenging naar het nieuwe depot.

Conclusies

- De plannen voor een ingericht nieuw depot met eisen voor klimaat en veiligheid zal een einde maken aan de onoverzichtelijke depotsituatie en onvoldoende mogelijkheden voor een goed behoud van de verschillende collectieonderdelen.
- De geplande tijd voor het onderzoeken van opties voor een nieuw, adequaat depot, het opstellen van eisen, controle van de registratie- en standplaatsgegevens en de fysieke staat van de collectie, alsmede een verhuis- en inrichtingsplan, is krap; hierdoor bestaat het risico dat er te weinig tijd is voor een zorgvuldige voorbereiding van de overgang naar een nieuwe depotsituatie met daardoor risico's voor de collectie.
- Er is een aanvang gemaakt met het opstellen van procedures voor behoud en beheer. Voor afstoting van voorwerpen zal een ontzamelingsbeleid worden opgesteld aan de hand van werkbaar selectie- en afstootcriteria.
- Er is nog geen meerjarenplan voor Conservering.
- In het museum, met name in de kluis en de bibliotheek, zijn zilversjes geconstateerd. De conditie van vooral de werken op papier moet worden gecontroleerd en actie moet in ieder geval worden ondernomen bij de verplaatsing van deze collectie naar het nieuwe depot.
- De meeste conditiebeschrijvingen die tijdens de inspectie werden aangetroffen, zijn van meer dan 10 jaar geleden.

Aanbevelingen

- Ontwikkelen van een meerjarenplan Conservering en opstellen van procedures voor conservering en restauratie en voor alle handelingen die met behoud van de collectie te maken hebben.
- Zorgvuldige voorbereiding van de verschillende collectiebewegingen bij de inhuizing in een nieuw depot. Daarvoor moet een plan van aanpak worden opgesteld met depoteisen en een procedure voor de inhuizing en de verschillende collectiehandelingen, inclusief taken en verantwoordelijkheden.
- Controle van de collectie (met name voor werken op papier en meubels) bij de overbrenging naar het nieuwe depot op biologische aantasting en zo nodig behandeling om verschuiving van het probleem naar het nieuwe depot te voorkomen.
- Opstellen van criteria en procedures voor ontzaming.

5 Veiligheid

Maatregelen ter bevordering van de veiligheid en beveiliging van de rijkscollectie moeten er voor zorgen dat museale voorwerpen niet beschadigd raken of zelfs verloren gaan. Om passende maatregelen te nemen is het nodig een risico-inventarisatie op te stellen. Een calamiteiten- en collectiehulpverleningsplan waarvan de werking door oefeningen wordt getoetst zijn van belang voor het behoud van de collectie bij calamiteiten. Het geheel aan veiligheidszorg wordt samenhangend beschreven in een integraal veiligheidsplan. Voor een landelijke analyse van veiligheidsincidenten en kennisbevordering bij musea is het van belang dat incidenten worden gemeld in het landelijk incidentenregister DICE van de RCE.

Bevindingen

Het museum beschikt over een integraal veiligheidsplan dat tijdens de inspectie is ingezien, voor het laatst vastgesteld in 2013. In het veiligheidsplan heeft het museum organisatorische, bouwkundige en technische maatregelen opgenomen (OBT). In 2013 is met een nieuwe vorm van bewaking (van statisch naar dynamisch) gestart.

Collectiehulpverlening is onderdeel van het integrale veiligheidsplan, evenals een evacuatieplan en procedures. Per ruimte/stijlkamer zijn de belangrijkste objecten bepaald en er wordt gewerkt aan noodvoorzieningen om deze voorwerpen te kunnen evacueren. Voor een evt. evacuatie zijn twee aparte ruimtes gereserveerd.

Er is een aparte calamiteitenklapper voor de situatie in Paleis Het Loo ontwikkeld.

Een gedragscode is geborgd in het museum. Eén keer in twee jaar wordt een controle uitgevoerd over de status van een Verklaring Omtrent Gedrag van een medewerker van PHL.

Het museum houdt een incidentenregister bij en meldt ook in DICE. De aard van de incidenten is in de meeste gevallen onopzettelijke beschadiging door een persoon. In de afgelopen twee jaar hebben zich vijf incidenten voorgedaan. Bij het publiek onderscheidt het museum vijf risico's: nuttigen van drank en voedsel in het museum, maken van foto's, aanraken van objecten, rennen door de museale ruimtes en dragen van rugzakken.

In september 2014 is een grote calamiteitenoefening gehouden. CHV maakte deel uit van de oefening (er werd met dummy's gewerkt). Hulpdiensten, het publiek, Defensie, de Koninklijke Marechaussee, Helicon en het crisisteam PHL waren betrokken. De oefening zal worden geëvalueerd.

Het museum ziet brand als het grootste risico. Er is nog een oude infrastructuur (de situatie uit 1984) in het huis. Nodig is onder andere nieuwe elektronische bedrading; dit maakt deel uit van de opwaardering beveiliging in het Masterplan. Eenmaal per jaar is contact met de brandweer over de gebruiksvergunning en wordt een ronde gedaan door het hele gebouw. Met de brandweer is in 2012 een nieuw aanvalsplan opgesteld. Paleis Het Loo is als vitaal gebied aangemerkt door de brandweer.

Naast brand ziet het museum ook waterschade als een risico omdat het terrein van het museum laag ligt.

Conclusie

- Het museum werkt aan voortdurende aanscherping van het veiligheids- en bewakingsbeleid. Er is een adequaat beveiligingsbeleid.

Aanbeveling

- Geen

6 Zichtbaarheid

Het tonen van de museale voorwerpen aan een zo groot mogelijk publiek en het verstrekken van informatie over de voorwerpen is een kerntaak van musea. Tonen van de collectie kan fysiek plaatsvinden in vaste en in wisselende tentoonstellingen, door het in bruikleen geven van museale voorwerpen en door digitale ontsluiting via het internet. De wijze waarop musea hun collecties toegankelijk maken wordt beschreven in een presentatiebeleid.

Bevindingen

Door het museum wordt geïnvesteerd in groter publieksbereik via aantrekkelijke tentoonstellingen en grotere digitale toegankelijkheid van de collectie (zoals via de Beeldbank Picturae). De activiteiten zijn vertaald in zeven strategische doelstellingen.

Het museum streeft naar 400.000 bezoekers per jaar; dit aantal werd in 2013 ver overschreden.

De collectie is in het museum toegankelijk via de vaste opstelling (4% van de collectie) en via 10 tijdelijke tentoonstellingen en educatieve programma's per jaar (1% van de collectie in de stallen en zijvleugels).

Volgens de Monitor 2013-14 heeft het museum een presentatiebeleid, voor het laatst vastgesteld in 2013. Het museum leent voorwerpen uit voor tentoonstellingen. Per jaar zijn er ca. 700 inkomende bruiklenen, 19 langdurige inkomende bruiklenen en 81 uitgaande bruiklenen.

De totale collectie is voor minder dan 25% toegankelijk voor het publiek. De digitale toegankelijkheid geschiedt nu vooral door deelname aan Europeana en via satellieten met verwijzingen naar de eigen website zoals die van Collectie Gelderland, Oranje-Nassau en Vereniging Rembrandt. Naar de digitale toegankelijkheid via de eigen website wordt gestreefd.

Er wordt gewerkt aan een digitaliseringsplan waarin bruiklenen, objectgegevens en fotodocumentatie is opgenomen.

Conclusies

- Het museum investeert in een groter publieksbereik en grotere zichtbaarheid van de collectie.
- De collectie is nog beperkt digitaal toegankelijk. Met digitalisering zal een inhaalslag worden gemaakt zodra het plan hiervoor gereed is.

Aanbeveling

- Opname van het digitaliseringsplan in een Informatieplan en uitwerken van de opties om de digitale toegankelijkheid te vergroten.

7 Administratieve organisatie

Een actuele administratieve organisatie met beschreven procedures voor het beheer van de rijkscollectie draagt bij aan duidelijkheid van verantwoordelijkheden en een zorgvuldige uitvoering van beheertaken. Zonder beschreven procedures is er een risico op een gebrek aan uniformiteit en continuïteit in de uitvoering van beheertaken. Actuele en dekkende procedures zijn voorwaarde bij de toepassing van kwaliteitszorg.

Bevindingen

In het Jaarplan 2014 is opgenomen om de procedures voor de afdeling beheer Collecties vast te stellen. Dit betreft procedures voor objectregistratie, conservering en restauratie (conditierapport), pest control en schoonmaakplan, bruiklenen en tentoonstellingsinformatie. Hierbij zal gebruik worden gemaakt van SPECTRUM-N. Op het moment van inspectie was alleen het Lichtplan (juni 2014) beschikbaar. In dit plan is een lichtprotocol opgenomen en zijn de uitgangspunten van het museum voor verlichting opgesteld. In het lichtplan ontbreekt nog een overzicht van voorwerpen in de verschillende ruimtes en een plan voor blootstelling van de verschillende voorwerpen aan het gewenste licht (max. toegelaten waardes per object voor een bepaalde periode), alsmede een plan om deze voorwerpen te vervangen. De procedures dragen bij aan een consequente en uniforme toepassing van taken.

Conclusie

- Door het museum wordt gewerkt aan het opstellen van richtlijnen voor collectiebehoud en beheer voor de verschillende onderdelen op basis van SPECTRUM-N. Op moment van inspectie was alleen een Lichtplan aanwezig. Aan andere procedures op gebied van registratie en conservering wordt nog gewerkt.

Aanbeveling

- Opstellen en vaststellen van procedures voor objectregistratie, bruiklenen, conditierapporten en tentoonstellingsinformatie, alsook voor de toepassing van klimaat- en lichtmetingen.

8 Bijlage

8.1 **Werkwijze inspecties**

Vorbereiding inspectie

Ter voorbereiding van de inspectie zijn documenten van de instelling met informatie over het collectiebeheer geraadpleegd en geanalyseerd. Waar beschikbaar is ook gebruik gemaakt van actuele rapportages van het Museumregister (niet verzelfstandigde musea) en rapportages van de Visitatiecommissie (verzelfstandigde musea).

Samenhang monitor Erfgoedinspectie 2013-2014

Eén van de bronnen voor de inspectie vormt de monitor Erfgoedinspectie 2013-2014. Op basis van door de instellingen aangeleverde monitorgegevens is hen een zogenoemde kleurrapportage toegezonden. Hierin is inzichtelijk gemaakt hoe de instelling presteert op de verschillende onderwerpen, ook in vergelijking met andere instellingen.

Op onderdelen kan het inspectierapport tot een andere conclusie komen dan de toegekende kwalificatie in de kleurrapportage.

Inspectie op locatie

De inspectie op locatie bestaat uit het voeren van een (introdunctie)gesprek met de directeur van het museum en met de direct verantwoordelijke(n) voor het collectiebeheer. Tijdens de inspectie zijn zo nodig nog niet eerder geraadpleegde stukken ingezien.

Onderdeel van de inspectie is een praktijktoets op de registratiegraad en -kwaliteit. Hiervoor wordt het collectieregistratiesysteem ingezien en wordt een beperkte steekproef genomen ter verificatie van de vindbaarheid van geregistreerde voorwerpen. Voor de steekproef worden aselect 15 voorwerpen uit de registratie geselecteerd en 15 voorwerpen uit de tentoonstellingsruimten en depots.

Tijdens de rondgang door deze ruimten voor het uitvoeren van de steekproef wordt tegelijkertijd ook andere beheeraspecten in de praktijk getoetst. Dit betreft bijvoorbeeld (het meten van) bewaaromstandigheden, de conditie van voorwerpen en veiligheidsmaatregelen.

Rapportage

De conceptrapportages zijn ter verificatie van de bevindingen voorgelegd aan de geïnspecteerde instelling, waarna de opmerkingen zijn verwerkt in het eindrapport.

8.2 Inspectie Paleis Het Loo

Op 4 en 9 juli 2014 is een inspectie uitgevoerd bij Paleis Het Loo en is een aanvullend gesprek gevoerd op 3 december 2014.

Voor de inspectie zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

Interviews met

- directeur
- hoofd collectiemanagement
- hoofd wetenschappelijke staf
- conservator Bibliotheek
- conservator Orde- en onderscheidingstekenen
- hoofd beheer Collecties
- depotbeheerder
- hoofd beveiliging

Documenten

- *Visitatierapport 29-4-2011*
- *Inspectierapport 2008*
- *Jaarverslagen 2012 en 2013*
- *Monitor 2011-2012, 2013-2014*
- *Collectieplan Paleis Het Loo (september 2013)*
- *Lichtplan voor Paleis Het Loo (juni 2014)*
- *Calamiteitenplan (ter plaatse)*
- *Klimaatmetingen in vier periodes 2014 in zeven verschillende ruimtes*

Colofon

Erfgoedinspectie
Rijnstraat 50
Postbus 16478 (IPC 3500)
2500 BL Den Haag

Tel: 070 4124012
E: info@erfgoedinspectie.nl
www.erfgoedinspectie.nl

Den Haag, juli 2015

Missie

Met alert en proportioneel toezicht brengt de Erfgoedinspectie het behoud (en beheer) van cultureel erfgoed en overheidsinformatie naar het gewenste kwaliteitsniveau met het oog op de duurzame toegankelijkheid en beschikbaarheid.

Visie

De inspectie vindt dat een goed functionerende interne systematische kwaliteitszorg bijdraagt aan een betere naleving van wet- en regelgeving. Zij ziet daar een eigen verantwoordelijkheid voor organisaties en stimuleert een systematische kwaliteitszorg bij de organisaties. In haar optreden is de inspectie zacht waar het kan en hard waar het moet en treedt zij zo nodig op.

